

“Ας κάνουμε και μεις μία θυσία. Η καλοσύνη το θέλει. Το θέλει κ’ η δρθή κρίση. Το θέλει και ο πατριωτισμός.

Νομίζω λοιπόν πως έχουμε και κάποιο χρέος να φανερώσουμε την καλοσύνη μας, τον πατριωτισμό μας και την δρθή μας την κρίση, όταν έρχονται και μας ξυπνούνε από τον ύπνο μας το βαθύ, τόσα βιβλία που γράφονται για τι άλλο παρά για το καλό; για τι άλλο παρά για να πλουτίσουνε και τη γλώσσα μας και το νοῦ μας. μαζί μ’ αὐτὰ ἐννοεῖται και τὴν Ἑλλάδα. Σέβας χρωστούμε σὲ κάθε δουλειὰ σοβαρή. Ἐλπίζω, ἡ γραμματικὴ τοῦ Φιλῆντα νὰ διαβαστῇ, νὰ μελετηθῇ κιόλας με τὴν προσοχὴ ποὺ τῆς ἀξίζει. Δὲν τὴν ἔγραψε ὁ ἄθροπος γιὰ νὰ διασκεδάσῃ, μήτε γιὰ νὰ πειράξῃ κανένα. Τὴν ἔγραψε γιὰ νὰ σταθῇ χρήσιμος στὴν Ἰδέα. Μὰ θὰ μοῦ πῆς, τὴν Ἰδέα τὴ δική σου, ποὺ μὰς τὴ γράφεις μάλιστα και με ἰ κεφαλαῖο, ἐμεῖς δὲν τὴν ἀγαποῦμε. Ψέματα λέτε! Ἀδύνατο νὰ μὴν τὴν ἀγαπάτε. Τὴ λατρεύετε, τρελλαίνεστε γιὰ τὴν Ἰδέα μας, φτάνει μὲ ἀμεροληψία νὰ δῆτε ποιά εἶναι. “Οποῖος τὴν κατάλαβε, τὴν ἀγάπησε ἀμέσως. Σὰ θέλετε ὅμως και νὰ τὴ μισητετε, καλά. Πρέπει τουλάχιστο νὰ τὴ μελετᾶτε και νὰ τὴ σέβεστε. Μία Ἰδέα! Θαρρεῖτε τάχα πως Ἰδέες ὑπάρχουνε πολλές, με κεφαλαῖα; Θαρρεῖτε πως νῆς ἀνταμώνετε στὸ δρόμο, φτάνει νὰ βγῇτε ὅξω; Σπάνιες εἶναι πολὺ σπάνιες. Ἰδέα ποὺ στέκει, ποὺ ξέρει τί θέλει, ποὺ μεθοδικὰ ξετάζει τὰ καθέκαστα, ποὺ θρέφεται με τὰ ἰδανικά και ποὺ συνάμα εἶναι πρακτικὸς ὁ σκοπὸς τῆς, δηλαδὴ ἐθνικὸς, ἀκούτε με και σὰ βλέπετε μιὰ τέτοια Ἰδέα, νὰ μοῦ τὴ χαιρετᾶτε με χαρὰ, γιατί ἔθνος ὑπάρχει μόνο σὰν ὑπάρχει και τέτοια Ἰδέα.

Νὰ μὴν πιάνετε λοιπόν τις φιλονικίες γιὰ κάθε λεξούλα και γιὰ κάθε κόμμα ἢ δασεία. Νὰ μὴν τὰ φιλολογᾶτε με τὸ παραπάνω. Νάγαπατε σύρριζα τὴν Ἰδέα, δηλαδὴ ὅληνε μαζί. Τὴν Ἰδέα νάγαπήσετε, και στοῦ Φιλῆντα τὴ γραμματικὴ οὐλα. Τὸ κάτω κάτω νὰ ποὺ ἔχουμε και μιὰ γραμματικὴ γραμμένη στὴ γλώσσα μας, Ἀπὸ ἔχει νὰ κάμῃ. Ἀπὸ νὰ βλέπετε. Ἀπὸ νὰ θυμηθῇτε και σὰ δημοσιεύουμε τὴ γραμματικὴ τοῦ ὁτὸν τρίτο τόμο τοῦ Διαγωνισμοῦ, στὰ 1904. Ὁ Φιλῆντας θὰ βάλῃ μαζί με τὸ δέφτερο μέρος και τὸ πρῶτο, ἀφοῦ τὸ διορθώσῃ και τὸ ξαναχύσῃ. Ἔτσι θάχουμε σ’ ἕναν τόμο σωστὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς.

Γιὰ τὸ δέφτερο μέρος, ποὺ εἶναι πολὺ καλύτερο ἀπὸ τὸ πρῶτο, παίρνει ὁ Φιλῆντας ὅλο

τὸ βραβεῖο, καθὼς τοῦ ἀξίζει, δηλαδὴ χίλιες δραχμές.

Ὁ δέφτερος τόμος τοῦ Διαγωνισμοῦ δημοσιέβεται σ’ ἕνα μῆνα, με κάτι νόστιμα δηγηματάκια ἐνὸς δασκάλου, ποὺ εἶναι και ποιητής. Γιὰ τοῦτο ἀγαπᾶ κι αὐτὸς τὴν Ἰδέα
Παρίσια, 14 τοῦ Σποριά, 1903.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Φιλενάδα. Τί ὥραϊα κόκκινα μαλλιά ποὺ ἔχει ἡ κυρά σου... Ὅμως εἶναι δικὰ τῆς τάχας;...

Καμαριέρα. Δικὰ τῆς εἶναι, καταδικὰ τῆς. Ἐγὼ εἶδα και τὸ λογαριασμὸ ἀπὸ τὸ μαγαζί.

Ἀδάμ. Εἶσαι ἡ μόνη γυναῖκα ποὺ ἀγάπησα στὴ ζωὴ μου.

Εὐα. Κι’ ἐσὺ ὁ πρῶτος ἄντρας ποὺ φίλησε τὰ χεῖλιά μου.

Σατανᾶς. (σαρδονικά). Κι’ ἐσεῖς οἱ μόνοι ποὺ θὰ πείτε τὴν ἀλήθεια σ’ αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Καὶ ἐγένετο.

Γιάννης. Ἔτσι ἔ, ταξίδεψες ὅλο τὸν Ὁκεανό. Καὶ τί ταξίδι ἔκανες; καλὸ, περίεργο;

Κώστας. Περιήγηση!

Γιάννης. Καὶ τί εἶδες; Εἶδες νὰ ποῦμε γοργόνες, καρχαρίες;...

Κώστας. Ὁχι, καρχαρίες δὲν εἶδα ὡς ποὺ ἔφτασα ἐδῶ κι’ εἶδα τὸ Δ. Δεληγιάνη.

— Γιατί δὲν ἀγοράζετε ἕνα σεντούκι; εἶπε ὁ ἔμπορος τοῦ λιμοκοντόρου.

— Καὶ τί θέλεις νὰν τὸ κάνω, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

— Νὰ βάλεις μέσα τὰ ρούχά σου.

— Μὰ τί θέλεις, ἔπειτα νὰ περπατῶ γυμνός;

— Ὡστε ζῆς ἥσυχά, καθὼς πάντα.

— Ὁχι και τόσο.

— Μπᾶ! τί τρέχει;

— Δίδυμα!

Ποιητής. Μπορῶ νὰ πῶ πως τὰ μάγουλά τῆς εἶναι τριανταφυλλένια, κι’ ἄς μὴν τὰ εἶδα.

Φίλος. Μὰ, πως γίνεται;

Ποιητής. Ἀν εἶνε κόκκινα, ἔχουμε κόκκινα τραντά-

φυλλά. Ἀν εἶνε χλωμά, ἔχουμε τᾶτπρα. Τέλος ἔχουμε και τὰ κίτρινα.

Πελάτης. Μὰ Κύριε, τὸ γραφεῖο σὺς εἶνε φούρνο ζεστό.

Δικηγόρος. Βλέπετε, ἐδῶ βγάζω τὸ ψωμί μου.

Στοῦ Ζαχαράτου.

Ἔνας. Τί εἶταν πάλι ἐκεῖ οὗτο ἀνοιχτὸ γράμμα τοῦ Ξενοπούλου στὴν ἐφημερίδα τις προάλλες;

Ἄλλος. Ἀπλὸ πρᾶμα ἔγραψε τοῦ Βουτιερῖδη και τοῦ εἶπε πως μονάχος τοῦ ὁ Χρηστομάνος μετέφραζε τὴν Ἀλκηστη.

Τρίτος. Μὰ... τί τοῦ ἔρθε;...

Τέταρτος. Χρηστομανία.

Ο ΡΕΦΕΝΕΣ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗ

Ο ΛΟΓΙΩΤΑΤΙΣΜΟΣ

“Ἀν ὑπάρχῃ τι τὸ ὁποῖον ἐσκότωσε τὴν πρὸς τὴν ποίησιν ἐμφυτον ὁρμὴν τῆς ἐλλαννικῆς φυλῆς κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν δὲν εἶναι ἡ ἐλλειψὶς ὁρμῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς περίθλασιν και ἀνατροφὴν τῆς αὐτοφύτου ποιητικῆς διαθέσεως, ὅχι, ὅχι, ὅχι ἀλλ’ ὁ λογιωτατισμὸς· αὐτὸς ἐπνίξε τὰ ἐμβρυα ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν μπτέρων και ἀπερρόφησε πᾶσαν ἱκμάδα και πᾶσαν ζωτικότητα.

Καλὲ, σοῦ φαίνεται λίγο νὰ ἔχῃς ἐπάνωθε σου τὸν... τὸν... τὸν... με τὸν πέλεκυ ἀνὰ χεῖρας ἐτοιμὸς νὰ σὲ καρατομήσωσιν ἀν ἤθελες τολμήσῃ νὰ ἀφαιρέσῃς τὸ ἕκ τῶν αἰτιατικῶν ἢ ἀν αὐθαδιαζῇς νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τοὺς στίχους σου λέξεις τινὰς ἢ φράσεις ἀνηκούσας εἰς τὴν δημοτικὴν μας γλῶσσαν; Νὰ μὴ εἶσαι ποτὲ δεκτὸς εἰς τὰ ποιητικὰ διαγωνίσματα, νὰ σὲ προπαλακίζουν αἰώνως, νὰ σὲ χλευάζουν, ὡς ὁ Α. Σούτσος ἐτόλμα νὰ χλευάζῃ τὸν Σολωμὸν, και νὰ φυλάττουν τὰς δά-

* Ἀπὸ δυὸ γράμματα ποῦσταίτε ὁ μεγάλος μας Βαλαωρίτης στὸ κ. Ροῖδη, ὕστερ’ ἀπὸ τὸν περίφημο ἀγῶνα Ροῖδη—Πλάχου, λίγους μῆνας πρὶν πεθάνῃ. Τὰ χρυσὰ τοῦ αὐτοῦ ἔπη ἔρχονται ἐπικαιρότατα. Θαρρεῖ κανένας πως πολλές ἀράδες τοὺς εἶναι σὰν νὰ γράφτηκαν τώρα. Ἀς ἀνοίξουν τὰ στραβὰ τοὺς οἱ δασκάλοι κι’ ἂς καλοδιαβασουν ὅσα ἔγραψε ὁ μεγάλος μας ποιητής.

τίς ἔφη, ἢ τίς ὁ τυπλὸς προσπίπτων, ΕἶΑΝ ΕἶΦΗ (Ἰεχωῶς)

Καὶ ὁ ἄκροισ δακτύλοις ἀψήμενος τῆς ἀρχαίας ποτὲ δὲ θάβαζε, μοῦ φαίνεται, τὸ εἶν με ὀριστική.

Ἄλλοι πάλι, στὸ «Χρυσὸν μουσικὸν» διαβάζουμε τὰ ἑξῆς: «Θυμῆρες βλέμμα διατὶ γονυκλινῆς αἰτῶ σοι» και ὅταν μοι συγχωρηθῇ ἡ τόλμη μου ἡ τόση... Ποτέ, μοῦ φαίνεται, δὲν μπορεῖ νὰ συγχωρηθῇ ἡ τόλμη τοῦ ἡ τόση νὰ γράφῃ αἰτῶ σοι.

Στὸ ἴδιο ποίημα βρίσκονται οἱ στίχοι «καὶ ὅταν ἔλθῃ τῶν ὁρῶν τῶν μελανῶν ὁ κλῆρος» και ἀπὸς παρέρχονται τὰ ἑτῆ μετὰ τοῦτο μελανὰ. Ἄλλοι πάλι ὁ ποιητὴς ποὺ θέλει νὰ διώξῃ τὸ νά, τὸ θά και τὸ δέν, γράφει «καὶ ἡνοῖξα τοὺς ὀφθαλμούς· οὐδ’ ἦτο χίμαρὰ τις». Καὶ σ’ ἄλλο ποίημα, τὸν «Ἐφιάλτην» φεγγοβολοῦν οἱ στίχοι:

Τὸ πλάσμα τὸ προσνεῖον, ὅπερ μ’ ἐνθουσία και μοι ἐδόκει τιμαλφέστερον ἀγγέλων...

Ἀισθημα γλωσσικὸ μὴ φορὰ! Πλάϊ στὸ «μοι ἐδόκει», τὸ «ἐνθουσία», ποὺ δὲν εἶναι οὔτε σημερὸν οὔτε ἀρχαῖο δηλ. ἀνύπαρχο πρᾶμα, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὸ πει «ἐνεθουσία», ποὺ κι αὐτὸ ἀκόμα ἐδῶ πέρα εἶναι λάθος, ἀφοῦ «ἐνθουσία» πᾶσι νὰ πει «συνεπαίρνομαι», κι ὅχι συνεπαίρνω. Τῶν προγόνων ἡ τοῦ Ἐξαρχόπουλου ἀναξία εἶναι μιὰ τέτοια γλῶσσα; «Παρθένον γλωσσολογικῶν ρύπων» ἢ «Γλωσσικῶν ρύπων ἀνάπλεων» ταιριάζει νὰ τὴν πει κανείς;

(Ἀκολουθεῖ)

ὅτα λένε τῆς δημοτικῆς οἱ ὁπαδοί, ἀλλὰ νομίζουν ὅτι ἄλλοι σκοποὶ κι ἄλλοι λόγοι παρά ἡ καθαρή ἰδέα τοὺς σπρώχνουνε νὰ γράφουν ὅπως γράφουν, και νὰ λένε ὅσα λένε. Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς αὐτοὺς λόγους ὁ πρῶτος και σπουδαιότερος, ποὺ ὅλοι τονε φέρνουνε στὴ μέση κάθε ὥρα και στιγμή, εἶναι ἡ ἀμάθεια, εἶναι «ἡ ἄγνοια τῆς Ἑλληνικῆς». Βέβαια. Ἐμεῖς καμαρώνουμε, σὰ γράφουμε κανένα τύπο ἀρχαῖκό, ἢ κανέν’ ἀπὸ τὰ «ὁ λέμβο», «ἡ Ἀκαδήμεια», «Βυζαντινός», «νὰ ποιησώμαι», «νὰ δῶ λόγον» κ.τ.λ. και σούρχονται ἄξαρχα μερικοὶ και σοὺ γράφουνε στὴ χυδαία γλῶσσα. Ποιὰ ἄλλη αἰτία, παρά ἡ ἀδυναμία νὰ γράφουνε στὴ γλῶσσα τὴν ὑψηλὴ, τοὺς κάνει νὰ γράφουνε πρῶστυχά, ἀδυναμία ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας τῶν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν;

Τέτοιες ἰδέες ἔχουν, και τέτοια λένε συχνὰ τῆς πανύψηλης γλώσσας οἱ ὑπέρχοντες γι’ ἀνθρώπους σὰν τὸν Πάλλη, ποὺ ἂν ὅχι τίποτ’ ἄλλο, τὴν ἀρχαῖα τουλάχιστο τὴν ξέρουν καλύτερ’ ἀπὸ πολλοὺς Ρυχαβήδες και Μιστριώτες. Καὶ δὲ μοῦ φαίνεται περιττὸ, ἀφοῦ ἔτφερε ἡ σειρά τοῦ λόγου νὰ παραθέσω ἐδῶ πέρα ὅσα λέει γιὰ τὸν Πάλλη και γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «τῆς Ἀντιγόνης» ὁ Δ. Βερναρδάκης στὸν πρῶτο τόμο τοῦ Εὐριπίδου ποὺ ἐκδίδει στὴ Ζωγράφειο Βιβλιοθήκη. Ἀφοῦ πρῶτα λέγει «ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ και μὴν κᾶν ἐκδοσὴν ποιητοῦ ἢ συγγραφέως ἁξίαν νὰ παραδῇθῇ ὁπωσούν πρὸς τὰς τῶν ἀλλογενῶν

σοφῶν», προσθέτει σὲ σημείωση τὰς ὁλοῦθα: Ἡ μόνη ἐντιμὸς ἐξαίρεσις ἢ εἰς ἐμὲ γνωστὴ εἶναι ἡ ὑπὸ Α. Π. (ἄλλη) «Σφοκλέους Ἀντιγόνη μετὰ κριτικῶν ὑπομνημάτων, ἐν Ἀθήναις, 1885»... Εἰ και δὲν ἀσπαζόμεθα τὰς κριτικὰς ἀρχὰς τοῦ κ. Α. Πάλλη, ὁλοφύχως ὅμως και μετὰ χαρὰς ἐπικροτοῦμεν εἰς τὴν ἐπιβολήν, ἥτις εἶναι ὅλος κριτικὴ και ἐπιστημονικὴ, ὅπως και ἡ μέθοδος, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ ἐλλόγιμος ἐκδότης.

Αὐτὰ λέει γιὰ τὸν Πάλλη ὁ Βερναρδάκης, ποὺ ἔχει, νομίζω, κάποιο βάρος ἢ γνώμη τοῦ σὲ φιλολογικὰ ζητήματα, ὅσο κι ἂν τὸν ἔδρισε ἀγράμματο «ὁ φίλτατος τὰς Μούσαις» Κόντος, κατὰ τὸν κ. Χατζιδάκι.**

Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ ξαναγυρίσουμε στ’ «Ἀλγην» ποὺ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ χαρακτηρίσθῃ κι αὐτὰ ὡς ποιητικὴ και γλῶσσα ἀναξία τῶν προγόνων, ὅπως ὁ «ἐν τοῖς Μνηστήρσι» κ. Ὁρμενίδης ἐχαρακτήρισε μόνος τοῦ τὸ «ὡς ἄνθος λωτοῦ» γλυκὺ ποίημα αὐτοῦ.

Ποῖος ἄξαφνα πρόγονος δὲ θὰ καμάρωνε τοῦ ἀπογόνου τοῦ τὸν ἀκόλουθο στίχο:

* Εὐριπίδου Φοίνισσαι, 1888 σελ. ρκ’ — Ἀποτέλεσμα τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ Βερναρδάκη εἶναι, ὅτι ὁ κ. Μιστριώτης στὰ «βοηθήματα» ποὺ ἀραδιάζει σὲ κάθε του ἐκδοσῇ, μόνο τοῦ Βερναρδάκη τὴν ἐκδοσὴ δὲν ἀναφέρει.

** Γλωσσολογικὰ μελέται, Τόμος Α’ σελ. 288.

φνας καὶ τὰ ἐγκώμια εἰς μόνους τοὺς ὀπαδούς των ; Ὁ λογισματισμὸς ! αὐτὸς κατέφαγε καὶ τοὺς ὠραιότερους ποιητικούς χρόνους τοῦ Ζαλοκώστα καὶ τοῦ Παράσχου καὶ τοῦ Τανταλίδου, καὶ πολλῶν ἄλλων οἵτινες βεβαίως θὰ ἦσαν σήμερον τὸ κόσμημα καὶ τὸ ἀγαλίσμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ ἂν περιφρονούντες τῶν γραμματικῶν τὰς μωρὰς ἀξιώσεις ἐπεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ δημοτικοῦ πλούτου καὶ περιέβαλλον τὰς ιδέας των διὰ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος τοῦ ζῶντος ἑλληνισμοῦ, ἀντὶ τῶν σαθάνων κόσμων παλαιοῦ, σαρακοθαγωγμένου, καταρρέοντος.

Ἡ τυραννία αὕτη τοῦ λογισματισμοῦ ἐπνίξε τὴν ποίησιν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐχρειάσθη μεγάλη ἐπιμονὴ καὶ μεγαλτέρα ὑπομονὴ μέχρι οὗ ἴδῃ τις τὴν Συγκλητὸν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανδιδακτηρίου προσκαλοῦσαν ἓνα ἀντάρτην ἓνα ἀδιόρθωτον καὶ παρήκοον χωριάτην ποιητὴν, ἐμὲ, διὰ τὰ τοῦ ἀναθέσθαι καὶ τοῦ διαπιστεῦσθαι τὴν ἐξύμνησιν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου.... Τώρα ἡ δημοτικὴ ποίησις δὲν φοβεῖται πλέον διωγμοὺς καὶ ὕβρεις. Ἐκάθισε τροπαιοῦχος καὶ νικηφόρος ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ λογισματισμοῦ καὶ ἐκπρῦχθη βασιλὶς καὶ κυρία. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπουλωθῶσιν αἱ μαστιγώσεις τῶν ἀγωνοδικῶν, πρὶν ἢ ἀνασυνηθῶσιν τὰ ἀναθέματα ὅσα ἐξετοξεύθησαν καθ' ἡμῶν τῶν χηδαϊζόντων, τῶν προδοτῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῶν φωτοσβεστών, ἀπαιτεῖται καιρὸς....

... Ἄν ὁ ἰδανικὸς αὐτὸς κόσμος δὲν παρήγαγε μέχρι τοῦδε μεγάλους ποιητὰς, ὁ λόγος ἐγκείται εἰς τὴν νάρκην ἢν ἐπέφερεν ὁ ἀφόρητος ζυγὸς τοῦ λογισματισμοῦ, ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἀφορητότερος καὶ τοῦ Τουρκικοῦ, διότι ὑπὸ μὲν τὴν δουλείαν τῶν Ὁθωμανῶν ἡ ποίησις ἡ Ἑλληνικὴ ἀπέδωκεν ἀνθη ἀμάραντα, ὑπὸ δὲ τὴν τυραννίαν τοῦ λογισματισμοῦ σχεδὸν τίποτε, καὶ τὸ τίποτε τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν· εἶναι δηλαδὴ ἔργον ἀνταρσίας.

Ἀφοῦ ἐκλείψωσιν ἐντελῶς τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ λογισματισμοῦ, εὐθὺς θάναδλαστήσῃ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἡ ποίησις

ἀνθοστολιστὴν, ἀκμαίως πάλλουσα τὸν κάλαμον ὡς ἄλλη Ἀθηνᾶ τὸ δόρυ....

.... Ὁργίσθησαν κατ' ἐμοῦ, διότι τὴν δὲ μὴν γλώσσαν ἐθεώρησα γνήσιον προῖον τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, στοιχεῖον ἀπαραίτητον ἐθνικῆς ἀναπλάσεως, παραφυάδα υπερήφανον βλαστήσασαν μὲν ἐκ τοῦ ἀψύχου κορμοῦ τοῦ ἀποθανόντος ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐχούσαν κάλλος πρωτότυπον, ζῶν ἰδίαν, ψυχὴν ἀκατάβλητον, μέλλον λαμπρὸν καὶ μέγα. Τὶ τοὺς ἐδλαπτεν ἡ παραφύς αὕτη ἢ ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ποτισθεῖσα διὰ ποταμοῦ αἱμάτων καὶ ὁακρύων, τὶ τοὺς ἐδλαπτε καὶ συνώμωσαν νὰ τὴν πνίξωσιν ἢ νὰ τὴν μαράνωσιν βρέχοντες αὐτὴν ἀδιακόπως ὄσος καὶ χολὴν ; Τοῦ κάκου κοπιῶσι καὶ βασανίζονται ! Ὅσον τὴν κατακόπτουν καὶ τὴν ποδοπατοῦν, τόσον ἐκείνη θὰ θρασυμανᾷ καὶ θὰ ἀνδρείευεται....

Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ ! ὅσον ἡ πίεσις τοῦ λογισματισμοῦ ὑπῆρξε μεγάλη, τόσον ἔπρεπε νὰ εἶναι ζωηρὰ καὶ ἡ ἐξέγερσις. Μὴ φοβοῦ ! Ὁ καιρὸς θὰ καθαρίσῃ τὴν εἶραν ἀπὸ τὸ σιτάρι. Μὴ ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου, ἀρκεῖ μόνον οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ νὰ μὴ δειλιάσωσιν ἀπέναντι τῶν τελευταίων ἀπυλπισμένων ἐφόδων τοῦ λογισματισμοῦ, ὄντες δὲ βέβαιοι περὶ τοῦ τελικοῦ θριάμβου, νάσχοι μὴδ' ὀπίσθαι συλλέγοντες, καθαίροντες, συντάττοντες τοὺς ἀπεράντους θησαυροὺς τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης, τῆς γλώσσης ἐκείνης δι' ἧς ὁ νέος Ἑλλήν κατὰ τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα τῆς δουλείας του, ἐμοιρολόγησε, δι' ἧς ἐτραγουδῆσε, δι' ἧς ἐνεψυχώθη ἐν τῷ μακρῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν πατροπαραδότων ἐχθρῶν του.

.... Ἀνάγκη λοιπὸν ἀφευκτοῦ νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ προαχθῇ παρ' ἡμῖν ἡ δημοτικὴ ποίησις ἥτις μόνη δύναται νὰ εἶναι καὶ ἐθνικὴ. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον πρέπει νὰ ταφῇ διὰ παντὸς ὁ λογισματισμὸς, καὶ πρέπει διὰ πάσης θυσίας νὰ καλλιεργηθῇ ὁ σπόρος τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ὅπου δῆποτε καὶ ἂν φανερωθῇ ἐν μέσῳ ἀκανθῶν καὶ τριβύλων, εἴτε ἐν μέσῳ βορβορώδους ἐδάφους.

(Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου «Ἀνέκδοτοι Ἐπιστολαὶ» 3 Νοεμβρίου 1877— 5 Ἰανουαρίου 1878.— Ἑστία τομ. ΚΗ. 1889).

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ

ΚΥΚΛΩΨ

Σὰν τὴν ἀγάπην γιατρικὴν δὲν εἶν' ἄλλο κανένα,
Οὐτ' ἀλοιφή, μοῦ φαίνεται, Νικία, οὔτε βοτάνη,
Σὰν τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἐλαφρό, γλυκὺ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους

Γίνεται μόνο-τί νὰ πῆς ; καλόβρετο δὲν εἶναι.
Ἐστὶ καλὰ, μοῦ φαίνεται, ποῦσαι γιατρός, τὸ ξέρεις
Κιάγαπημένος τῶν ἐννιά Μουσῶν ἀπὸ τοὺς πρώτους.
Μὲ τοῦτο κι' ὁ Πολύφημος, ἐκεῖνος ὁ δικός μας,
Ἦούχαζε, διὰ τὴν καλὴν Γαλάτειαν ἀγαποῦσε,
Πρωτόχρονδο σὺ πρόσωπον ἀκόμη παλικάρι.
Δὲν ἀγαποῦσε ψεύτικα, μὲ ρόδα ἢ μὲ μαλλάκια,
Μὲν ἀγαποῦσε δόλοτρελλα καὶ ξέχασε ὅλα τὰλλα.
Πολλὲς φορὲς τὰ πρόβατα τὸ δρόμο μόνον ἐπῆραν
Στὴ σιάνην ἀπὸ τῆ βοσκῆς· ἐκεῖνος τραγουδῶντας
Ἐλυωνε ἀπάνω στοῦ γαλοῦ τὰ φύκια ἀπ' τὸ ξεφῶτι.
Γὰρ τὴ Γαλάτεια βαρετὴ πληγὴ εἶχε στὴν καρδιά του.
Μὲν ἦρε αὐτὸς τὸ γιατρικόν· σὲ βράχο καθισμένος
ψηλόν, σὺν πόντον ἔβλεπε καὶ τέτοια τραγοῦδοις.

(τραγοῦδι).

Γαλάτεια, γιατί διώχνεις με, ποῦ σ' ἀγαπῶ πιστά,
Σὺ τρυφερώτερη ἀπ' ἀρνὶ κισσινότερη ἀπὸ γάλα,
Καὶ πάλι μοῦρχεσαι, καθὼς ὁ ὕπνος μὲ βασίτῃ·
Μὰ σὰν ὁ ὕπνος φύγῃ μου, —εὐθὺς καὶ σὺ φευγάλα.
Ἐγώ, κόρη, σ' ἀγάπησ' —ἀπὸ κείνον τὸν κεινόν,
Σὰν ἦρθες μὲ τὴ μάνα μου κι' ἀνθ' ἡθέλες δοροῦσαι
Νὰ κόψῃς ἀπὸ τὸ βουνὸ κι' ἐδειχνα ἐγὼ τὴ στράτα·
Νὰ πάρω, νὰ μὴ σὲ θωρῶ, καὶ τώρα δὲν μπορῶ...

Ξέρω γιατί δὲ μ' ἀγαπᾷς, πεντάμορφη μικρή·
Γιατὶ πυκνὸ τὸ φρύδι μου σὺ μέτωπ' ὅλο ἐμένα
Ἀπὸ τὸ ἓνα στάλλο αὐτὶ, φτάνει μακρὸν μακρὸν
Γιατ' εἶν' ἡ μήτη μου πλατειά, γιατί τὸ μάτι εἶν' ἓνα.

Καὶ τέτοιος ὅμως ἄσκημος, πρόβατα βόσκω χίλια,
Κι' ἀρμέγω τὸ καλύτερο, ρουφῶ γάλα γλυκόν,
Καὶ δὲν με λείπει τὸ τυρὶ ποτὲ τὸ ταχικόν
Χειμῶνα θέρος ἔχω γὰρ κατάβαρα ζεμύλια.

Φλογέρα ξέρω, σὰν κανεὶς νὰ παίξῃ δὲν μπορεῖ,
Καὶ λέω γὰρ σέ, γλυκόμηλον, κι' ἐμὲ μαζὶ τραγοῦδια
Πολλὲς φορὲς μεσάνυχτα· τρέφω καὶ τοῖς ἀρκοῦδια
Καὶ λάφια γὰρ σὲ δώδεκα, καθένα μὲ κυρτό.

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

2 Η ΖΩΗ ΜΑΣ Κ' Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ 2

Α'.

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΜΑΣ

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πῶς τὰ σημερινὰ περιοδικὰ δὲν γράφονται ὅπως ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, οὔτε οἱ συνεργάται τους εἶναι τῆς ἰδίας μορφῆς καὶ τῆς ἰδίας φιλολογικῆς θέσης μ' ἐκείνους τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ. Ἐλείψαν σήμερα —καὶ μιλῶ ἐδῶ γιὰ τὰ περιοδικὰ ποὺ τοὺς ἀξίζει νὰ γίνεταί λόγος— οἱ τύποι ἐκεῖνοι ποὺ ἐθεράπευον τὴν Μοῦσαν καὶ τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν ἢ ἀπὸ ἐθνικῶν καὶ πατριωτικῶν λόγων· ἐδίδαν τὴν μικρὰν συμβολὴν των στὰ Ἑλληνικά γράμματα. Δὲν εἶμαστέ πιά στὴν ἐποχὴ, ποὺ κάθεται μαθητὴς τοῦ γυμνασίου ἢ καθέννας, ποὺ ἤξερε νὰ βάλῃ στὴ σειρά δέκα στίχους μὲ φουσκωμένες λέξεις,

ἦταν καὶ συνεργάτης καὶ τοῦ τῶ σόδαρῳ περιοδικοῦ, ποὺ μπόρῃτε καθέννας νὰ γράψῃ μὴ φιλολογικὴ μελέτη καὶ μὴ καὶ αὐτὰ πραγματεῖαν γιὰ τὰ καλαματιανὰ σῦκκ. Δὲν ζοῦμε στὰ φτυχισμένα χρόνια, ποὺ οἱ σοφοὶ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἦσαν οἱ σκηπτοῦχοι καὶ ραβδοῦχοι τῆς φιλολογίας καὶ οἱ ἰθύντορες τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας· ποὺ οἱ νέοι ποιηταὶ ἔπρεπε νάχουν τὴν ὀψὲν κίτρινην καὶ ἀρρωστικὴν καὶ τὰ μαλλιά μακρὰ, κι' ἂς μὴν τοὺς μοιάζαν, ποὺ ὅλοι ἤθελαν νάβῃ Παπαρηγόπουλοι στὰ δάκρυα καὶ στίς κατάρεις, κι' ἂς μὴν εἶχαν νοιώσει ποτὲς τί θὰ περὶ λύπη καὶ πόνος. Τότες γὰρ νὰ δημοσιευτοῦ μὴ φιλολογικὴ μελέτη σὲ περιοδικόν ἔπρεπε νάβῃ παρκαγεμισμένη μὲ βαρὴ ὀνόματα, μὲ λόγια, ποὺ νὰ βροντοῦν δυνατὰ στὰ βουλωμένα αὐτιά κι' ὅχι νὰ ἐγγιζοῦν τὴ σκέψη, τὸ διήγημα νάχει μέσα του περισσότερη ψυχὴ Σὺν, Πονσόν δὲ Τερσέιγ, Φεβὼλ παρὰ Ζωήκαϊ ἀντίληψη αἰσθητικὴ τῆς ζωῆς.

Ἄν σήμερα φυλλομετρήσουμε ὅλα τὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θὰ βρεθοῦμε μέσα σ' ἓνα κῶσμο, ποὺ μ' ὅλο τὸν ἀντιλαλὸν του, ποὺ ἀπλῶνεται ἀκόμη γύρω μας κι' ἀπένανθ' ἐμᾶς καὶ τὸν κρυφακούει ἡ ψυχὴ μας, θὰ μᾶς φανεῖ πολὺ παρὰ ξένος κι' ἀκατανόητος. Ὅλες ἐκεῖνες οἱ μορφές, ποὺ θὰ ξεπροβάλλουν ἀπ' ἐκεῖ μέσα νεκρῆς ἢ ζωντανῆς γιὰ τὴν

ψυχὴ μας καὶ τὸ νοῦ μας, θὰ μᾶς κάνουν μονάχα νὰ νοιώσουμε πῶς πῶς πολὺ ἀλλάξεν ἡ ζωὴ μας· τίποτες ἄλλο. Θάνατι ξένου, πολὺ ξένου γιὰ μᾶς οἱ πολυσέλιδοι ἐκεῖνοι τόμοι μὲ τὰ γνώριμα ἢ ἀγνωρᾶ ὀνόματα, μὲ τὴν ζήλευτὴ καὶ καλὴν ἀφροντισίαν γιὰ τὸ βέλτιστον τοῦ ἐνὸς ἀρθροῦ κοντὰ στ' ἄλλο καὶ τὴν παράταξιν τῆς μίσης ὑπογραφῆς σιμὰ στὴν ἄλλην.

Θὰ βλέπαμε ἓνα ὄγκον σοφίας, ποὺ μᾶς διώχνει ἀπὸ κοντὰ της, γιατί κατὶ θὰ μιλήσῃ μέσα μας, νὰ μᾶς εἰπῇ, πῶς σ' αὐτὴ βασιλεύει περισσότερο ἢ προσποίησις παρὰ ἡ φυσικότης. Ἡμπορεῖ νάχουν δίκιο ἐκεῖνοι, γράφοντας ἔτσι· μὰ τὰ χρόνια, ποὺ πέρασαν καὶ συνεπῆραν στὸ διάβα τους τ' ἀνεκτενέχματα τῶν τραγοιδιῶν, τοὺς μελοδραματικούς διαλόγους ἀπ' τὸ διήγημα, τὸ εὐκολὸ ἀνακάτωμα ὅλης τῆς ἀντίθετης φιλοσοφίας γιὰ τὴν ζωὴν, τὴν ἀνεξέταστη ἀποκήρυξιν κάθε καινούργιας ιδέας γιὰ νὰ μὴν πειραχτοῦν τὰ πάτρια, ἐνῶ ἀπὸ κάθε μεριὰ τὰ δυστυχημένα αὐτὰ πάτρια ἔπαιρναν καὶ μὴ ἐπικίντυνη πληγὴ, τὰ χρόνια, ποὺ τὰ συνεπῆραν ὅλ' αὐτὰ, μᾶς λέν, πῶς κάποιος πέπλος κρουστός σκέπαζε τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν τὴν ἔφινε νὰ φανεῖ καθαρὰ καὶ ἁστέρας.

II. Τὰ χρόνια πέρασαν· κι' ὅπως ἀλλάξεν σ' ἑλὰ ἡ ζωὴ μας, ἔτσι ἀλλάξεν καὶ ἡ μορφή των περιοδικῶν. Ἀπὸ τὴν «Πανδώρα» μὲ τὴν σόδαρῳ μὲ τὴν